

Aarlige Storting (2)

Taler

Johan Sverdrup

Dato

12 mars 1869

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om årlige Storting

- 1 En repreäsentant, der forrige Gang stemte for aarlige Storting [Svanøe], har idag ganske tørt og kort erklæret, at han agter at forandre sin Stemmegivning. Forrige Gang motiverede Repræsentanten sit Votum og tiltraadte i alt væsentligt de Grunde, som Forslagets Venner atter og atter have paaberaabt sig; i
- 5 Særdeleshed henvistes til Regjeringens Indstilling, hvorhos der fremhævedes to Ting med Styrke, nemlig først, at siden aarlige Rigsdage vare indførte i Sverige, vilde det se ud som en forældet Institution, vi havde, naar vi ikke gik ind paa aarlige Storting, og dernæst fremhævedes, og jeg vil tillade mig at betone det, at aarlige Storting vilde fjerne Anvendelsen af Kraftmidler, som tidligere have
- 10 været anseede for nødvendige for vort konstitutionelle Liv, men som ikke svare til Tidens Krav eller kunne anvendes paa den Maade, at man derved rammer det rette uden at gjøre enten for meget eller for lidet. Endelig sagde den samme Repræsentant: at Summen af hans Erfaring var, at gennem Frihedens lange Øvelse bringes Mennesket til Eftertanke; i Sandhed saa er det ogsaa, og det er det
- 15 store Motiv til det Forslag, som nu foreligger.

- Denne Repræsentant har været en jævngammel Modstander af mig, saa langt mit Storthingsliv har strakt sig, og dog maa jeg sige, det var med en smertelig Følelse, jeg hørte denne Erklæring. Ere vi da ikke komne længer i vor politiske
- 20 Udvikling, end at der ved næste forefaldende Leilighed kan være Spørgsmaal om at op give et Resultat, hvortil man er kommen efter saa mange Aars Arbeide og Samvirken, og som man tidligere har bekjendt sig til, uden at der i Mellemtiden er foregaaet noget, som kan berettigge til derpaa at bygge en forandret Anskuelse? Maa ikke det smertefuldt berøre enhver? Ere vi endnu ikke komne
- 25 længere paa det store Fællesarbeide paa vor Forfatnings Grund, end at store Sager, som enhver maa have overveiet paa det nøieste, og som engang ere blevne et opgjort Resultat inellem os, ved næste Leilighed sættes i Spørgsmaal, som om

30 der i al denne Tid intet var gjort, intet arbeidet, intet avanceret for at nærme de forskellige Anskuelser til hinanden? Saa er det ikke, - dog derom er ikke mere at sige; man faar begynde Arbeidet forfra igjen, om det fornødiges, hvor surt og haardt det end kan falde; men der er et, som byder med saadan Magt, at ingen kan staa derimod: Fædrelandet venter, at enhver gjør sin Pligt.

35 Jeg vil erklære, at jeg vil stemme for aarlige Storthing, og det gjør jeg med en stadig stigende Overbevisning om Reformens Nytte og Gavnlighed. Imidlertid kan jeg ikke anse mig fritaget for at motivere min Stemmegivning, jeg vil forsøge at begrunde den og henstille min Betragtning til mine medrepræsentanters Overveielse.

40

Der er talt, som om Forslaget om aarlige Storthing var en importeret Vare, som om det var et Laan fra fremmede Forhold, som en af de Ting, som blander ved Storheden af de Forhold, hvorunder de ere blevne til og satte i Værk. Jeg er i det heldige Tilfælde at kunne aflægge Vidnesbyrd om, at det ikke er saa. Den Gang
45 jeg i Forening med Sognepræst Sverdrup bestemte mig til at fremsætte Forslag om aarlige Storthing, var det saa langt fra, at jeg havde for Øie noget fremmed, noget udenlandsk Forbillede - hvoraf der forøvrigt i denne Forsamling staar større Skræk end billigt kan være - at Forslaget netop var udgaaet fra vor egen Erfaring under vort politiske Liv. I Forfatningens første Tider svarede
50 Grundlovens Bestemmelse om Nationalforsamlingens treaarlige Sammenkomst vistnok i det væsentlige til Øiemedet. Idet Konstituenterne skulde tage en Tidsbestemmelse i denne Henseende, var det ganske heldigt truffet, at de valgte treaarlige Sammenkomster. Forholdene vare den Gang simple. Arbeidet, som man i Begyndelsen maatte have for at ordne sig, var meget betydeligt, man
55 kunde ikke forlange saa jævnt Arbeide, som naar Storthinget skulde holdes hvert Aar; der behøvedes Tid for Reeringen til mellem Storthingene at forberede de Sager, som skulde forelægges, Udviklingen var netop begyndt, og ingen kunde forudse, hvad Vending den vilde tage. Dertil kommer to Omstændigheder, som maa erindres af dem, som appellere til Fædrenes Visdom paa Eidsvold, nemlig
60 først, at de Forbilleder fra fremmede Stater, som Grundlovskoncipisterne benyttede, ikke lød paa aarlige men paa toaarlige eller fleraarlige Sammenkomster, og dernæst, at Opfatningen af den monarkisk-konstitutionelle Forfatning den Gang var noget anderledes end den senere er bleven i Medfør af Tingenes egen Gang; man saa deri mere en Garanti mod
65 Misbrug end noget, som skulde sætte Folket i Bevægelse for at bringe det frem til Selvstyrelse. Alt dette havde Indflydelse paa Sagens Afgjørelse. Men efter at

Grundloven havde virket nogen Tid, og Forholdene mere og mere havde udviklet sig, idet Grundlovens egen Udvikling førte til, at mange Meninger
70 begyndte at røre sig i Samfundet, at Kræfter kom til Syne, som forlangte sin Andel i de offentlige Anliggenders Afgjørelse, da viste det sig efter mange Tilløb og meget spildt Arbejde, at Grundlovens Bestemmelse ikke svarede til sit Øiemed. Den stadig virkende Regjering, som sad med Magtens Midler i sin Haand, havde Raaderum og Herredømme nok, men Folkemagten øvede ikke
75 den Indflydelse paa Tingenes Gang i det store, som den bør øve, netop fordi den ikke havde noget fyldigt og stærkt Udtryk for sine Meninger. Saaledes fandt jeg for mig Situationen i dette Land, da jeg første Gang var beæret med Storthingshvervet, og efter tre Gange at have taget Tingene i Øiesyn paa nært Hold og veiet dem saa godt, jeg har kunnet, fandt jeg, at den nu foreslaaede
80 Reform vilde være det eneste rette Middel til at bringe Jævnlighed tilbage mellem Statsmyndighederne og til at give Landet en Impuls, som vilde virke i samme Retning og under de samme Betingelser, som Grundloven har villet. Paa samme Tid foregik der i den øvrige Verden Forandringer, som svarede til dem, som fortonede sig hos os. Under den stedse nærmere Forbindelse med Udlandet
85 maatte de Erfaringer, som man der gjorde, faa en afgjørende Indflydelse paa os, virke belærende paa os baade til den ene og den anden Side; Gangen var den samme, og Følgen var, at man fandt sine egne Erfaringer bekræftede, man gjorde ikke noget Laan i udenlandske Folkebanker.

90 Det er saaledes fra vort eget forfatningsmæssige Liv, at Forslaget er udgaaet, det støtter sig dertil paa det nærmeste og fuldstændigste. Det er da forklarligt og naturligt, at det er kommet, som er kommet; jeg siger, at det er nødvendigt, at det ikke kunde komme anderledes, og alt, hvad jeg har at sige, vil gaa tid paa at bevise denne ene Nødvendighed.

95 Det er Storthingets Hverv paa Folkets Vegne at udøve den lovgivende Magt; hvad der ligger deri, er nærmere bestemt i sine vigtigste Retninger ved Grundlovens § 75 og faar sin sidste Bekræftelse ved § 79 om det suspensive Veto. Opgaven er helt og fuldstændigt lagt i Folkets Haand. Storthinget har at løse
100 den. Det siger sig selv, at regelmæssige Sammenkomster ere en nødvendig Forudsætning for, at denne Opgave skal løses, dette Hverv opfyldes; denne Forudsætning kan alene give Storthinget Karakteren af en organisk Institution og medføre en ordnet Andel i de offentlige Anliggenders Ledelse og Afgjørelse samt i og for sig ved sin Tilværelse øve en mægtig Indflydelse paa Folkeanden
105 som paa Statsforvaltningen. Heri ligger som en nødvendig Følge, at

Repræsentationens Betydning staar i Forhold til Hyppigheden af dens Sammentræden.

110 Jeg vil gjøre en Anvendelse deraf paa de tre Hovedfunktioner, som ere Storthinget tillagte, nemlig den lovgivende, finantsielle og kontrollerende Myndighed. Jeg tror ikke, jeg vil møde Modsigelse af nogen, naar jeg siger, at der ikke kan indvendes noget holdbart mod den Paastand, at Lovgivningsværket maa gaa bedre, jævner og mere tilfredsstillende for det hele Samfund, naar
115 Storthinget sammentræder aarlig. Forberedelsen af Sagerne fra Regjeringens og enhver anden Side kan da foregaa bedre gennem Fordeling og et hensigtsmæssigt Valg af Midler; Behandlingen af tvivlsomme Sager kan under Bitræde af de Medlemmer, som først have taget Del i Sagen, i de fleste Tilfælde uden væsentlig Skade udsættes til en følgende Session, inden hvilken en
120 supplerende Forberedelse kan ske, og nye Anskuelser, som imidlertid maatte have dannet sig, ville kunne faa Anledning til at øve sin Indflydelse; det hele faar en sikrere Gang i Overensstemmelse med Summen af de Betragtninger, som ligeoverfor det givne Tilfælde have gjort sig gjældende inden Nationalforsamlingen. Nu er det ofte saa, at man, som en Repræsentant
125 tidligere har sagt, maa sætte hele Lovgivningsværket paa et Kort, det er en forceret Maade, som kun altfor let leder til en Behandling, som ikke er saa gennemgaaende og nøiagtig, som den kunde og burde være; det ligger ikke i Menneskenes ilje og Evne, men i den Tid, som er dem tilmaalt.

130 Derhos vil det traditionelle spille en gennemgribende Rolle i Lovgivningen, naar Sammenkomsterne blive aarlige, der vil blive overleveret Meninger, Anskuelser, Indsigter, Opgjør og Arbeider i Arv fra den ene Forsamling til den anden. Der vil blive paa Lovgivningens Gebet et Forhold, som vil svare til Regjeringens; Anskuelser, Meninger og Resultater, Høsten af saa mange Aars
135 Arbeide, vil blive overleveret fra Haand til Haand; meget Arbeide vil blive sparet, og det vundne vil være den store Sum, hvoraf man trækker Fremtids Renter.

Regjeringen vil kunne spares for mange Forlegenheder. Det er en
140 Nødvendighedsbetragtning, som har gjort, at der er tilstaaet Kongen Adgang til at udfærdige provisoriske Anordninger angaaende vigtige Gjenstande; men dels fordi Grændsen for Omraadet er vanskeligt at trække, og dels fordi Forholdsregelen kan have betydelig Indflydelse paa store Grupper inden Samfundet, kan Regjeringen ofte være sat i en vanskelig Stilling, naar der paa

den ene Side synes at være stærk Opfordring til at handle, og man paa den anden Side kvier sig for at gribe ind. Her er ikke Tale om nogen Indskrænkning i et kongeligt Prærogativ, der selv er en Undtagelse, som maatte gjøres, fordi Storthinget kun skulde sammentræde hvert tredie Aar. Havde Rigsforsamlingen gaaet ud fra, at Samlingerne skulde være aarlige, havde den sandsynligvis truffet en anden Ordning i denne Henseende. Men meget ligger der i denne Betragtning, at man frier Regjeringen ud af store Vanskeligheder, som det ofte har kostet stor Møie at komme fra, og som undertiden har foranlediget en Optræden fra Storthingets Side, som jeg ikke vil sige altid har ført til de heldigste Resultater.

Men dette er ikke det store og det hele. Lovgivningen bør ikke foregaa stødvis, men jævnt, den er i Grunden et Udtryk ikke for vort eller Regjeringens Arbeide, men for det store Arbeide, som foregaar i Nationen. Naar Udviklingen har gjort Fremskridt, saa at nye Lovarbeider blive nødvendige for at regulere, dømme og skjelne mellem Interesserne, bør det kunne ske ustandseligt og jævnt; derved vedligeholdes Interessen for Lovgivningsarbeidet, Kjærligheden til Loven og Lovlydigheden; thi intet er mere skikket til at fremkalde en levende Interesse for Lovgivningsværket, end naar Folket ser, at der Aar for Aar gjøres, hvad gjøres kan for paa lovbunden Maade at komme Folkets Trang, Ønsker og Fornødenheder imøde.

Hvor meget der i denne Retning kan vindes i teknisk Henseende, behøver jeg ikke at fremhæve. Det er nu ofte et overvældende Arbeide for Ministerierne, og jeg tager det til Indtægt, naar jeg ser mange Arbeider komme fra den Kant, om hvilke jeg har tænkt: mon det ikke kunde være mere gennemarbejdet, mere træffende? Jeg har i denne Forsamling været Vidne til, at under Behandlingen af vigtige Sager har der ved Siden af det kongelige Forslag og Komiteens Indstilling kommet et tredie, de første sideordnet, Forslag, som ingen har tænkt paa, og som er foreslaaet lagt til Grund for Forhandlingerne; maaske har dette Forslag været det bedste, men da skulde jeg tro, at det maatte være en stor Gevinst, naar man kunde sige: Sagen er nu indtraadt i et nyt Stadium, vi faar udsætte den til næste Gang. Dette bliver saa meget mere nødvendigt hos os, som Ministerposterne altid har været betroet til Mænd, som væsentlig høre til den ene af Meningsgrupperne i Samfundet, medens altsaa de andre Anskuelser, som med Rette rører sig i Folket og have Krav paa Jævnbyrdighed, væsentlig have maattet hvile paa det private Initiativ, et Arbeide, som er meget besværligt ved Lovgivningssager, derom kan jeg selv afgive Vidnesbyrd.

Ikke med større Grund skal det kunne bestrides, at i finantsiel Henseende - hvad enten det gjælder Beskatning eller Bevilgning - vil ved Reformen det være vundet, som man egentlig har tilsigtet ved Grundloven, nemlig at Storthinget skal nøiagtigst mulig bedømme de Forhold, som det maa tage ind under sin

190 Betragtning, naar det ansætter de Skattebeløb, som skal udredes, med tilbørligt Hensyn til Tidsomstændighederne og en billig Fordeling, Samfundsgrupperne imellem. At dette store og vigtige Hensyn bedst fyldestgjøres, naar Storthinget samles aarlig, derom kan ingen Tvivl være. Skal da virkelig vort Budget fremdeles som hidtil være en stor Konjunktur i de fleste og vigtigste Poster? Skulle

195 vi være nødte til at bevilge paa en Tillidskonto, som undertiden kan stille sig svag nok for flere af Thingets Medlemmer? I Sandhed, af al Luxus, som findes i Verden, er ingen farligere end Tillidsluxus i det politiske. Hvorledes kan man paa Forhaand beregne alle de Ostændigheder, som bør have Indflydelse paa vore Beslutninger? Hvorledes kan man to Aar i Forveien bestemme, hvorledes de

200 ville gestalte sig? Men dersom Storthinget samles aarlig, - jeg vil holde mig til det Forslag, som foreligger, - altsaa træder sammen i Februar og bliver samlet i 3 a 4 Maaneder, vil man henimod Slutningen af Samlingstiden i de fleste Tilfælde have et Blik paa, hvorledes Sagerne ville stille sig i det Aar, hvori man befinder sig; man vil kunne have lidt Skjøn paa, hvorledes det vil gaa med Fiskerierne,

205 Skovdriften, Skibsfarten og de øvrige Ting, som her maa tages i Betragtning. Man kan visselig ikke komme det nærmere end ved at lægge det i en aarlig Afgjørelse, men det er en Pligt, saafremt - det et muligt, at komme det så nær, som ske kan.

210 Her hjælper det ikke at sige: det er nu engang saa, vi skal jugere for 3 Aar, thi er det egentlig Grundlovens Tanke? Nei, naar Grundloven satte treaarlige Sammenkomster, var det, fordi Forholdene paa den Tid vare saa simple, at de paa langt nær ikke kunde sammenlignes med de nærværende, og dette er saa meget mere at paaagte, som Udviklingen er i Stigende i alle mulige Henseender,

215 Forholdene blive stedse mere komplicerede, stedse vanskeligere at bedømme paa større Tidsafstand, og som Følge deraf bliver det ogsaa vanskeligere at bestemme et traarigt Beskatningsbudget, som rammer det rette og billige. Paa dette praktiske Gebet vover jeg at sige, at alt, hvad der kan anføres for den Fremgangsmaade, som bør vælges ved Paalæg af Skatter i et kommende

220 Tidsrum, alt sammenfattes i det ene Udtryk: aarlige Storthing.

Bevilgningsbudgettet har talt saa tydeligt til os mange Gange i denne Sal, at jeg

anser det næsten for overflødigt at opholde mig derved. Jeg har lært i Tidens
225 Løb at betragte Tingene lidt anderledes, end da jeg første Gang traadte ind i
Storthinget; men jeg maa sige, at jeg har seet Exempel paa, hvad dette
treaarige Budget fører til, som med alle Billighedshensyn har forbauset mig. Jeg
har seet det udtalt af den norske Regjering, at det ikke blot var tilladeligt i
Mellemtiden mellem Storthingets Samlinger, naar særegne Hensyn var for
230 Haanden, at tage af Statskassen ikke ubetydelige Summer til Øiemed, som
kunde synes gavnlige, men det hed sig, at det var noget, som laa i Sagen selv, og
at det maatte være Grundlovens Mening, at saa skal være, thi paa anden Maade
lod sig ikke regjere med Kraft og Oversigt til Nationens Bedste.
Omstændighedernes Magt meget mere end Menneskenes Overgreb har ført til,
235 at dette var nær ved at blive formelig sat i Doktrin, thi hvad der er
Kjendsgjerning idag, er Præcedens iovermorgen, især naar den er smagelig.

Dertil kommer en anden Omstændighed: vort Budget maa være affattet for 3
Aar, og man maa stille betydelige Summer til Regjeringens Disposition for at
240 kunne anvendes i indtrædende Tilfælde, men det gjør Revisionen og Kontrollen
med Budgettets Overholdelse fra Regjeringens Side særdeles vanskelig. Jeg
skulde tro, at hvad enten man ser hen til den Sparsomhed, hvormed
Bevilgninger bør ske, den Omhyggelighed, hvormed man maa trække Grænsen
for Statsudgifterne, for at de ikke skulle overstige Folkets Evne, eller man tager
245 Hensyn til Kontrollen, saa taler alt for aarlige Storthing. Konstitutionskomiteen
har anført et Exempel paa, at særdeles mange Penge i Mellemtiden mellem
Storthingene har været disponerede af Regjeringen; dette Exempel har ogsaa
været mig bekjendt, og det er ikke enestaaende. Allerede i tidligere Dage har man
været Vidne til noget lignende; saa vidt jeg erindrer, blev der fra 1824 til 1827 af
250 Regjeringen disponeret henimod 300,000 Spd. udenfor det bevilgede, i
Sandhed en temmelig betydelig Sum.

Jeg skal her berøre et Punkt, som jeg tror vil staa som en stor Kjendsgjerning. Jeg
sigter til den franske Handelstraktat og det, som gik fortid for den. Jeg tror, det
255 havde været ønskeligt, at denne Traktat havde været forelagt Storthinget, førend
man bandt sig, thi da havde man havt Anledning til at diskutere de forskjellige
Toldsatser, førend den provisoriske Anordning slog Sagen fast. Enten man er
Frihandelsmand eller Beskyttelsesmand eller hvilken Skole man hylder, kan det
ikke nægtes, at denne Sag er et fremragende Exempel paa, hvor ønskeligt det
260 havde været, at man havde havt Adgang til at diskutere den og bringe den under
Storthingets Overveielse og erholde dets Sanktion, førend man bandt sig

ligeoverfor Frankrige, og det saavel af politiske, som af industrielle og finantsielle Grunde.

265

Om Kontrollen, som jeg allerede har berørt, er det i det store og hele næsten unødvendigt at tale. Hvad vil en Kontrol sige, som kommer to à tre Aar efter Handlingen, naar der ikke er ligefrem Tale om kriminelle Lovovertrædelser, om saadanne, hvorved Konstabelmagten sættes i Bevægelse? Enhver føler, at det, 270 som det er om at gjøre, er, at Kontrollen rammer sikkert, hurtigt og retfærdigt, men for at det skal kunne ske, er det af høieste Vigtighed, at den udøves snarest mulig; det er ikke blot det eneste retfærdige ligeoverfor vedkommende Individ, men det er ogsaa det eneste, som kan gjøre den rette Virkning og være til Nytte for Samfundet selv. Den Kontrol eller Paatale, som er fjernet fra Vedkommende 275 ved en Række af Aar, ved en Række af - jeg ved ikke hvilke - Eventualiteter, virker ikke stærkt nok paa det menneskelige Gemyt; der skal noget mere til, for at en Kontrol skal gjøre sin Virkning.

Som den nu er, er den et høist ufuldkomment Instrument, der næsten altid har 280 brustet i vor Haand, naar vi have villet anvende det, ikke fordi vi jo indsaa, at der var Feil, men fordi vi fandt, at Apparatet var uhensigtsmæssigt og utjenligt i de fleste foreliggende Tilfælde, - vi kunde ikke bruge det.

Blandt de Gjøremaal, jeg sigter til, er der et, som jeg ikke kan forbigaa, uagtet jeg 285 ønsker at fatte mig kort, det er aarlige Storthings Forhold til det unionelle. At det norske Storting begynder at fæste sin Opmærksomhed ved vore Forhold til de udenrigske Magter og søger at vinde Indflydelse paa den udenrigske Politik, er efter min Mening bleven en uafviselig Pligt. Almindelige Grunde og specielt Hensynet til Sverige er det, jeg her støtter mig til. Det maa være vor Fordring - 290 Selvstyrelse hjemme og Medstyrelse i Norden; og blandt alle de bitre Bebreidelser, som et Folk stundom bliver nødt til at gjøre sig selv, er der ingen, som er bitrere end den, at man ikke har forstaaet sine store Interesser, de være nationale eller internationale, og jeg siger: efter min bestemte Opfatning have vi i den Henseende at gjøre os Bebreidelser. Nu, den Aand, som dertil kræves, den 295 Indsigt og Energi, som udfordres, kan ikke aarlige Storting give, - den kommer kun gjennem Frihedens lange Øvelse, men de ere et Middel til, saafremt den er vaagnet og er tilstede, at vi kunne indtage den Plads ved Siden af Sverige, som tilkommer os. Hvad nytter det at tale om Jevnbyrdighed, som blot staar paa Papiret, som holdes frem ved Festtaler, saa snart Forholdene gestaltte sig som 300 hidtil, at vi næsten ingen Udenrigspolitik have, at vi have en uansvarlig

Udenrigsminister, at vi ere et Appendix til et større Land? Dette Forhold maa, bør og skal forandres, hvis vi ville bestaa som selvstændig Nation. Men siden Sverige har faaet aarlige Rigsdage, og denne Rigsdag ikke alene kan, men ogsaa vil og har begyndt at deltage i Spørgsmaalet om Sveriges Forhold til Udlandet, er det absolut nødvendigt, at vi have en stadig Autoritet, som kan føre Ordet for os ved Siden af den svenske; det er skadeligt og nedværdigende for os, om saa ikke sker.

Hvorledes ville Forholdene gestalte sig, naar vi stilles i en inderligere Forbindelse med Sverige, hvoraf følger flere Berøringspunkter, Opdukning af Spørgsmaal, som kunne være af megen Vigtighed i flere Henseender? Disse skulle her finde sin Afgjørelse og deres Antal og Vigtighed forøges, eftersom Tiderne gaa; og dog skulde vi blive staaende med treaarlige Storthing ligeoverfor Sveriges aarlige Nationalforsamling! Kan der være mindste Tvivl om, hvor Magten i saa Fald vil ligge, at den vil ligge hos dem, som kunne handle betimelig og rask og gribe det beleilige Øieblik, og derved slaa Tingen fast og give en Præcedens, som er saare vanskelig at fjerne? Jeg spørger enhver Mand i denne Forsamling, han være saa uafhængig af Karakter, han være vil, om han ikke føler, at det er en svær Sag, saa snart han har et Votum af den svenske Rigsdag for sig i en Fællessag, som foreligger til Afgjørelse, om det ikke tyngder paa ham, at saa er Forholdet. Og jo vigtigere de Sager ere, som ligge mellem Rigerne, desto stærkere vil en Udtalelse fra svensk Side veie og desto mere vil det tyngde paa os, at en saadan Udtalelse har fundet Sted, har faaet Form af en Folkebeslutning, har gjort sin Runde i hele den civiliserede Verden og er fastholdt som et Faktum, længe førend vi faa Lov til at komme til Orde. Hvorledes vil man betragte Sagen paa de Steder i Europa, hvor Anliggenderne i det hele afgjøres, naar de se en saadan Beslutning af Sverige og se, at vi 2 Aar bagefter komme med en Protest, - ja om de ere saa høflige at læse den, ville de vist betragte den som et meget mærkværdigt Dokument, hvis Tilblivelseshistorie de have meget vanskelig for at forklare sig. Enhver, som ønsker, at de unionelle Forhold jævnt maa udvikle sig, maa derfor betragte dette som en af de største Sager, som ligge for os, idet man alene gennem aarlige Storthing er i Stand til at bære Udviklingen og hævde Norges Interesser ved Siden af et ligestillet og mægtigere Rige.

Hvad skal man appellere til i Mellemtiden? Til Unionskongen? Men sætter man ikke ham i den dødeligste Forlegenhed? Har han saadanne Magtmidler, at han ikke alene kan være Unionskonge og udfylde sin Pligt som saadah, men ogsaa repræsentere os som norsk Konge og hævde vor Ret til det yderste? Det er mere

forlangt end billigt er, end klogt er, og niere end nogen Konge kan præstere.

Jeg skal paa dette Felt endnu gjøre en Bemærkning: vi ville allesammen gaa ud fra et godt Forhold med Sverige, og at det vil bestaa, men der kan opdukke
345 alvorlige Differenser mellem os. Hvor ligger da Tyngdepunktet for os? Hvor skulle vi da se hen, hvor søge vort Forsvar for at faa Handling, der kan føre til et for os ærefuldt Resultat? Det maa være Storthinget. Det er Unionskongen, som besætter Statsraadet, men er det forsvarligt at sætte hele sin Lid til, at Forholdene der ere saadanne, at man altid med Tryghed kan hvile i dem? Nei, - det var at
350 friste vor Herre! Det er da vor Pligt at sørge for at have et Magtmiddel, saa godt vi formaa at opstille det, og som vi ere sikre paa aldrig nogensinde vil svigte gamle Norge, og det have vi i Norges Storthing, det siger jeg forvist, og alene i det! Jeg tør da sige, Hr. Præsident, at disse vigtigere Gjøremaal ville af aarlige Storthing blive udførte bedre og tidsmæssigere, kraftigere og fyldigere og til
355 større Gavn for Land og Folk.

Og saaledes er det med hvert eneste af de Gjøremaal, som Grundloven har tillagt Storthinget, eller som det i Tidens Løb maa paatage sig i Medfør af den Stilling, det har efter Forfatningen, og dette vil saa meget vissere ske, som
360 Repræsentanterne ved at deltage i aarlige Storthing, ville blive langt dygtigere for sit Hverv. De ville mindst komme til at deltage i 3 Sessioner med respektable Mellemtider til Eftertanke, til Arbeide, til Samraad med Medrepræsentanter og med stemmeberettigede. De vide da fra det første, de komme i Storthinget, at de skulle deltage i flere Møder og have derfor en Opfordring til at uddanne sig som
365 Storthingsmænd og til at erhverve sig de Indsigter, som dertil fortrinsvis udfordres. Det bliver ikke som nu, at man ikke ved, om man kommer mere igjen, om en Folkebølge kan skyde en op og skylle en væk igjen. I 3 Aar ville de være kaldede til det vigtigste Arbeide, Fædrelandet kan give. Jeg tænker, at enhver Repræsentant i denne Forsamling er enig med mig i, at det første Møde,
370 man afgiver, gaar man i Skole, man orienterer sig. Det kan være, at der er Naturer, som springe færdige ud af Forholdene, og som strax kunne ligesom med Storm erobre en overlegen Plads, men der er ikke mange af dem. De fleste af os, - jeg kan tale af egen Erfaring, - behøvede en lang Skole, førend vi rigtig kunde finde os til Rette, rigtig føle, hvad det var det gjaldt og indse, hvor Veien
375 førte hen, hvad der først og sidst var at gjøre. Paa samme Tid ville Vælgerne faa Anledning til at prøve sin Mand gjentagne Gange, medens man nu meget ofte ved det andet Valg staar høist usikker ligeoverfor vedkommende Repræsentant. Det er derfor den bedste Valgprøve, disse 3 Aar, ikke en Gang Kvæstioner og

380 Kontrakvæstioner ved Valgmøderne og alt, hvad dermed staar i Forbindelse, kan
stilles ved Siden deraf. Jeg siger altsaa med fuldeste Ret: den Institution, vi ere i
Færd med at indføre, vil uddanne en sand og dygtig Repræsentation som Bærer
af Folkeviljen og dens Gjennemførelse i alle Retninger, som den, der først og
385 Fremtid, mod Styrelsen, mod de forenede Riger, mod alle Nationer, til hvem vi
ere knyttede ved Kulturens Baand!

Jeg sanker mig et Fremtidsbillede, Hr. Præsident, og det er dette: ved en jævner
Optræden og Handlen, ved dygtigere og mere erfarne Personligheder i
390 Storthinget, ved en inderligere Vexelvirkning mellem Folket og Styrelsen, ved
større Herredømme over Forholdene vil Storthinget fuldstændigere og
værdigere løse sin Opgave; men Storthingets Opgave er det norske Folks
Opgave, dets høieste Opgave!

395 Alt, hvad jeg har sagt og meget mere, end kvad jeg har formaaet at
gjennemtrænge, bekræftes ved at se hen til fremmede Folks konstitutionelle
Udvikling og Erfaringer; og det Hensyn er berettiget, thi vor Grundlov skylder
fremmede Forfatninger mere end en af sine Paragrafer. Og ikke nok dermed.
Sagen er, vi ere i dyb Gjæld til de Nationer, som have maattet arbeide og kjæmpe
400 og lide ganske anderledes end vi. Det væsentlige og fundamentale i vor
Forfatning er hentet fra statsretlige og politiske Ideer, som havde fundet
Indgang hos Kulturfolkene og formuleret sig i bestemte Fordringer. Hvor
meget Arbeide, hvor store Lidelser, hvor mange Kampe der behøvedes for at naa
frem til det Resultat, behøver jeg ikke her at fortælle. Vi have i dette Øjeblik i
405 den Forfatning, som foreligger i de 112 Paragrafer, et stort Laan fra andre
Nationer, som have arbeidet og eksperimenteret for os. Man taler om fremmede
Forfatninger og fremmede Institutioner, som om det var noget, man aldeles
ikke burde agte, som om det var - man kunde næsten sige - Dekorationer, man
satte udenpaa, medens Indholdet i Grunden var ganske anderledes; men staar da
410 ikke vor egen Grundlov i den nøieste Forbindelse gennem hundrede og atter
hundrede Traade med netop disse fremmede Institutioner? Det store
Kulturarbeide kan ikke foregaa i et saa lidet Samfund som vort, det foregaar paa
andre Steder, hvor Livet udvikler sig i sin hele Styrke og Fylde. Det er derfor en
stor Sag at være Borger af et saadant Samfund, thi Omstændighederne løfte
415 Menneskene, men det er dog en lykkelig Sag for os, at vi kunne benytte
saadanne Samfunds Erfaringer, saavidt de passe paa vore Forhold. Men da maa
vi ikke føre det store Ord, som om vi vare originale Politikere, der spandt alt af

vort eget Bryst, og som ikke behøvede at se hen til fremmede Erfaringer; thi saa
420 er det ikke. Hensynet er fuldt berettiget og til Lykke for os tænkte
Rigsdagsmændene paa Eidsvold ikke som mange af os. Hvor de rundt i Verden
fandt en god Institution, toge de den tiden videre og plantede den over paa
norsk Grund, og sagde: vi ere overbeviste om at have gjort en god Gjerning, og
de havde Ret. Det er derfor i høieste Maade berettiget at se hen til fremmede
425 Landes Erfaringer.

Hvad finner jeg saa? Overalt har man i de større som i de mindre Stater indført
aarlige Sammenkomster af Nationalforsamlingerne og netop af de samme
Grunde, som her atter og atter ere gjentagne, idet Udviklingen overalt har været
430 den samme. Jeg skal fornemmelig dvæle ved vore Nabolande. Sverige havde som
bekjendt tidligere femaarlige Sammenkomster, og der var i Sverige i tidligere
Dage mange Hindringer for en Forfatningsforandring. Dog, der er en Logik i
Tingene, stærkere end de menneskelige Interesser, og Sverige maatte gaa over til
at indføre treaarlige Sammenkomster, men heller ikke det bestod; Resultatet
435 kjender enhver, Rigsdagen er bleven aarlig og vel at mærke, det Skridt, Sverige
gjorde for at faa indført etaarige Rigsdage, var langt større, mere indgribende i
det bestaaende og kunde have givet Anledning til mange flere Spaadomme end
dem, der her ere hørte. Man havde stærke Standsinteresser med en nedarvet
Glands, alt det maatte fjernes, Offere maatte bringes, Samfundet maatte
440 appellere til sig selv for at drive igjennem, at Magtfordelingen i Samfundet blev
anderledes i mange Henseender ogsaa ligeoverfor Kronen; thi det kan ingen
være blind for, at, hvad der end staar i Paragraferne, er Folkets Magt i Sverige
voxet et dygtigt Skridt ved den sidste Forandring. Under de lige Forhold, som
forresten i mange Henseender finder Sted mellem dem og os, er jeg derfor
445 berettiget til at tage dette Erfaringsbevis i høi Grad til Indtægt for mig. Da man i
Danmark gik over fra delibererende Provincialstænder til en konstitutionel
Forfatning, gik man over til aarlige Møder, og trods alle de Ulykker, som have
hjem søgt Danmark, og uagtet enhver kan skjønne, at et Folk let bliver
mismodigt, naar man skal gjennemgaa saadanne Prøvelser som Danmark, og at
450 man da er tilbøielig til at skyde Skylden paa Institutionerne og ikke paa
Menneskene, har dog Danmark, uagtet der er gjort et bestemt Forsøg paa at faa
det forandret, holdt paa sin aarlige Rigsdag.

Jeg kan derfor sige, at det, man altid forlanger, saa ofte der handles om
455 Grundlovsforandringer, er tilstede her, i hvilken Retning man saa ser. Enhver,
som kjender vor Forfatning og har fulgt vore Forretninger med den mindste

Opmærksomhed, maa skjønne, at Erfaring har vist, at selv fra et
forretningsmæssigt Standpunkt er den nærværende Ordning ikke brav, men
460 paafordrer Forandring, saasnart ske kan. Men jeg appellerer til noget endnu
høiere, jeg siger med vor første Statsraad, at «selv ved en dybere Indsigt i de rette
Former for Samfundslivet, hvortil stigende Aandsudvikling og forøget almen
historisk Erfaring leder, vil det klarligen kunne vise sig, at en eller anden
konstitutionel Indretning bør forandres, om end ingen positiv skadelig Følge af
465 det bestaaende er indtraadt.» Jeg tænker, at denne aandrige Mand ogsaa har
havt de Ord for sig, da han underskrev Forslaget om aarlige Storthing, og at han
med Rette har gjenkaldt dem i sin Erindring efter saa mange Aars Forløb.

Dette store Gode kan vindes, dette væsentlige Fremskridt kan gøres, uden at
470 foretage nogen Forandring i Forfatningens indre Bygning; Fordelingen af
Statsmagternes Funktioner, Formerne for deres Virksomhed, Garantierne mod
Misbrug af deres Myndighed ere og blive de samme. Det er ingen Omdannelse,
det er en Fuldstændiggjørelse, man bevarer og udbedrer Grundloven paa samme
Tid.

475 Det er disse Grunde og Betragtninger, Hr. Præsident, som have samlet om dette
Forslag den betydningsfuldeste Opinion, som nogensinde er optraadt for en
stor Sag i vort Land. Storthinget har to Gange havt Anledning til at udtale sig
om Sagen omtrent i dens nuværende Skikkelse; første Gang fik Forslaget den
480 lovbestemte Pluralitet, anden Gang fik den næsten to Trediedele, og det uagtet
jeg tør sige, at der ikke ved Valgene var Spor af Agitation for at kalde
Repræsentanter til Thingbænken, som havde lovet at stemme for Forslaget.
Resultatet er udgaaet af Repræsentanternes frie, upaavirkede Overbevisning, og
saaledes staar Sagen i dette Øieblik, at i ethvert Tilfælde en stor, overveiende
485 Flerhed i denne Forsamling er for Forslaget, derom kan ingen Tvivl være.

Ved Siden heraf har man Regjeringens gjentagne Forslag. Man kan tænke sig, at
en Situation første Gang kan have medvirket væsentlig til, at Forslaget blev
fremsat, men det kan ikke forudsættes, da det nu kommer igjen atter og atter, da
490 maa det være skeet efter den modneste Overveielse. Naar Regjeringen i vort
Land efter gjentagen Overveielse byder os aarlige Storthing, saa ser det næsten
uhørt ud, at vi som Repræsentation atter og atter afslaa at modtage en stor
folkelig Institution, som vil forøge vor Magt og Indflydelse paa Tingenes Gang
og vor Evne til at hjælpe Styrelsen i alle Retninger; man skal ikke kunne paavise
495 noget Sidestykke hertil i Staternes Historie.

Endelig have vi pressen, som med stor Enstemmighed har udtalt sig for Sagen, og jeg maa sige, overalt, hvor der har vist sig Interesse for de offentlige Anliggender, har Flertallet været stemt for Antagelsen af dette Forslag.

Jeg ved nok, at man kan føre adskillig privat Samtale, som kan synes at føre til et andet Resultat, men naar det kommer til Stykket, og man skal paatage sig Ansvaret for at modsætte sig det, som Storthingets Pluralitet og Regjeringen gjentagne Gange har erklæret sig for, stiller Sagen sig anderledes. I denne Stilling, paa Forfatningen Grund, støttet til det politiske Liv i vort eget Land og hos andre Folk, opfordret af alle de Hensyn, som pleie at bestemme Menneskene i vigtige Anliggender, mødes Forslagets Venner med en Skare Indvendinger og Forespeilinger af Eventualiteter, der skildres som betænkelige og afskrækkende. Er der ved disse Indvendinger og Forespeilinger tilsammentagne lagt en beagtelsesværdig Tvivl ind i Sagen? Jeg maa dertil svare bestemt nej, - de veie slet intet mod den vigtige Reform, som her handles om, og som maa tapes som en Helhed og veies som en Helhed. Reform? Jeg spørger, naar har man indført en Reform, uden at den har mødt Modstand? Det er den Modstand, som altid maa finde Sted i et Samfund, naar noget nyt indføres, og som til en vis Grad har sin Berettigelse. Men man maa ikke fastholde den udenfor dens rette Grændse, og især maa der stilles den Fordring til den, at den ikke forglemmer sit eget Ansvar ved at dvæle for meget ved, hvad de andre paatage sig, som ville gaa handlende tilværks. Der er ikke alene Ansvar paa den ene Side, ikke alene ved at handle, men ogsaa ved at undlade at handle, og det er Omstændighederne, som afgjøre, hvor Ansvaret falder tungest. Jeg tør i dette Tilfælde sige, at de, som modsætte sig denne store Reform, paatage sig det største Ansvar. Det er godt at betænke Tingene i Forveien, og saavidt muligt at opgjøre sig en Oversigt over, hvad der menneskelig tænkt og talt kan ske; men der er noget, som er endnu vigtigere, og det er, naar det sande og fornuftige er erkjendt, at søge at gennemføre det med kraftig Omtanke uden at eie tilbage for alle mulige Eventualiteter. Det lammer Handlekraften og kan aldrig bringe et Folk frem. Dette, som man er saa artig at titulere Besindighedens Visdom, det er i Regelen ikke andet end Interessernes og Feighedens Spil, som fører til halv Vilje, haltende Beslutninger og lunkne Bestræbelser.

Blandt det, som er holdt frem mod Forslaget, er ogsaa de vidtgaaende og ustandselige Konsekvenser, som skulde flyde af Indførelsen af aarlige Storthing. Omstøbning af Forfatningen tror jeg er blevet Stikordet; hvad dermed tilsigtes

er ikke saa nøie angivet, men formentlig er det Tokammersystem, absolut Veto, Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger, direkte Valg og jeg ved ikke alt. Det er et vidtløftigt Diskussionsfelt, og jeg er nødt til at fixere og formulere det for at komme fra det uden at gjøre for store Fordringer til

540 Repræsentanterne. Jeg vil da sige de konstitutionelle Grundsætninger og Anskuelser ere for en væsentlig Del fælles for alle Kulturnationer. Derved fremkommer ogsaa et stort Fællesskab i de Institutioner og Former, hvorigjennem de virkeliggjøres; men vel at mærke med Nuancering efter Folkenes Karakter og Vilkaar og efter det historisk givne. Dette sidste, som man

545 ofte har været blind for paa Grund af en theoretisk Forkjærlighed, har man lært at skjønne, og derfor er det saa, at det endelige Resultat i det givne Tilfælde vil afhænge af denne Erkjendelse og den deraf fremkaldte Stemning og Bevegelse i Folket. Er der derfor Trang til store Omdannelser, saa vil denne Trang finde sin Fyldestgjørelse, fordi ingen længe kan modstaa den deraf fremkomne Bevægelse, selv om betydelige Forandringer i Forfatningen vil foregaa. Folkeviljen lader sig

550 ikke standse ved Lovparagrafer, den lader sig ikke trække frem og tilbage som Brikkerne paa et Skakbret. Er Grunden stærk, saa vil ikke et Aars Udsættelse standse Folket paa dets Vei, tvertimod, netop derved, at Tiden gaar hen, vil der ophobe sig adskilligt, der vil vække Misnøie og gjøre Aabenbarelsen af det, der vil komme, saa meget stærkere, saa meget mindre glædelig.

555

Derfor siger jeg: Spørgsmaalet om, hvorvidt Institutioner, der have gjort sig gjældende i andre Lande, i Fremtiden ville blive indførte hos os, staar ikke i nødvendig Forbindelse med det foreliggende Forslag. Hvad jeg først og sidst

560 maa bede fastholdt er Grundene for denne Forandring i og for sig selv; hvad der ligger udenfor dette, er der ikke, vil der ikke blive Tale om undtagen i enkelte Opsatser og Taler mod aarlige Storting.

Naar jeg skal sige min personlige Mening, skylder jeg at erklære, at jeg ikke anser det sandsynligt, at vort konstitutionelle Liv vil komme til at udkræve disse

565 Former, som enkelte tro. Tokammersystemet anser jeg, hvor der ikke handles om føderative Stater, for uheldigt; jeg tror, det er dødsdømt i Livet og ikke vil have nogen Fremtid. Det ene Kammer vil vistnok i Tidens Løb forsvinde af Institutionernes Række og det med Rette; thi i Stedet for at gjøre

570 Repræsentationen til en Enhed, hvor al Dygtighed i Nationen skal have sit Udtryk, splitter det Nationen uden tilsvarende Nytte. Naar har det konservative Kammer forebygget Revolutioner, naar har det standset. Folkestrømmen, overhovedet gjort, hvad det efter Papiret skulde gjøre? Aldrig, tvertimod har det

575 bestandig kastet sig i Afgudens Arme og tilbudet paa bedste Maade, medens
Suverænen paa sin Gang har traadt det i Støvet. Saa er det ogsaa med de øvrige
Institutioner, de passe til større, mere udviklede Forhold, men ikke til vore
simple; enkelte af dem kunne maaske i en modificeret Skikkelse blive passende
for os, men det vil da ske i Medfør af den samme rolige og jævne Udvikling, efter
580 mange foreløbige Overveielser, og, efterat vore Efterfølgere paa Thinget ved en
uendelig Række af Taler have drøftet Sagen til det yderste, først da vil man faa
dem og da med Rette og til Landets Gavn.

Jeg har sagt, at alt dette ikke staar i nødvendig Forbindelse med det foreliggende
585 Spørgsmaal, men det er for lidet sagt; jeg gaar videre, idet jeg vover at sige, at
indførelsen af aarlige Storthing vil modvirke saadanne Planer, som man har
forespeilet os, hvis de findes andetsteds end i denne Debat. Jeg skal forklare
Grundene dertil: en større Deltagelse i de offentlige Anliggender fører til et
større Resultat og dermed til en større Tilfredsstillelse; deraf fremgaar et større
590 Skjøn, en større Ansvarsfølelse, et større Maadehold og en større Takt. Kan
nogen. benægte Sandheden af denne klare Paastand? Nei i Sandhed, det kan
ikke slaa Feil, at jeg har Ret i, at saa vil det gaa. Det vil virke klarnende,
udjævnende, forsonende; dette er et Instrument, der paa en Gang er et
fremskridtsmiddel og en Sikkerhedsventil. Man kunde sige, at det kan hænde, at
595 vi nu ogsaa ere grebne af den store Bevægelse, at det virkelig kunde vise sig, at de
Motiver, der nu anføres, have samlet sig saaledes i et Brændpunkt, at enten man
tror, det er fuldt ud velgjørende eller ikke at faa Institutionen, maa man have
den; thi som det heder i den gamle Sætning: naar den store Fler hed af Folket har
Uret, saa har den Ret. Dertil vil jeg sige: der over have vi ikke Herredømme.
600 Men et er vist: at selv i dette Tilfælde ville aarlige Storthing virke til Held og
Gavn hos os, thi derigjennem ville vi komme til større Modenhed og i ethvert
Fremskridt i Modenhed ligger en stor Garanti.

Dette staar da heller ikke til at betvivle, hvor der handles om en forberedende
605 Overgang, om at tage i sin Haand og formulere, hvad der er nødvendigt. Skulde
da ikke det ved aarlige Storthing opdragne Folk gjøre dette bedre end de, som
tilfældigen ere samlede, og som næsten have glemt sin Lex, naar de komme
igjen næste Gang for at repetere den?

610 Saa var det den parlamentariske Styrelse og Kongemagtens Svækkelse. Jeg gyser
ikke, hver Gang jeg hører parlamentarisk Styrelse nævne; jeg tænker som saa:
hvorfor skulde man i de store Lande, som have denne Institution, fundet sig vel

tjent med den, da de dog tælle veltænkende Folk i sin Midte, der vilde modsætte
615 sig dette, hvis det var en saadan afskyelig Indretning? Den passer for deres
Forhold, men i denne udviklede Skikkelse vilde den ikke passe for os; men
Tanken er der, og Grundloven er selv den, som har paabudt parlamentarisk
Styrelse, forstaaet paa sin Vis da, men i Realiteten gaar det mod samme Maal.

620 Hvad er det, man kalder parlamentarisk Styrelse? At den lutrede Folkevilje skal
være det væsentlig bestemmende i Landets Anliggender. Dette opnaaes ved som
i England at etablere den størst mulige Forbindelse mellem Regjering og
Parliament, saaledes at Ministrene tages af Pluraliteten. Dette System har der
uddannet sig til det yderste, men det har dog langt fra antaget den Skikkelse, som
625 man her er tilbøielig til at tillægge det. Det er ikke en tilfældig Pluralitet, som
bevirker, at Landets bedste Mænd gaar af eller til de høieste Tillidsposter i
Landet; det er Anledningen til Ministerskifte, men ikke Grunden, den ligger
langt dybere nemlig i, at andre Interesser ere komne til Magten, og at en anden
Virksomhed maa sættes i Gang. Ingen Minister gaar af uden vægtige Grunde, thi
630 de, der paavirke Forholdene, have heller ikke Lyst til at se sine dyrebareste
Anliggender gaa til Spilde eller prisgivne for Tilfældet. Der er nok ganske
anderledes Bund og Hold i det.

Men dette System passer imidlertid som sagt kun for større, mere fremskredne
635 Stater, der har betydelige Interesser til Varetagelse hver Dag; for os derimod
ikke, men den samme Tanke er der og maa være der, fordi det er Grundtanken i
enhver konstitutionel Forfatning. Naar den lovgivende og kontrollerende
Myndighed er lagt i Stortingets Haand, og sættes igjennem dels ved
umiddelbar Beslutning dels ved Grundlovens §79, er det da ikke en ligesaa klar
640 som berettiget Paastand, at ogsaa hos os skal Stortinget bestemme
Statsøiemedets hvad og hvorledes? Naar man derfor henfører parlamentarisk
Styrelse til hele Situationen, saa er det klart, at hvad vi have, ogsaa er et Stykke
parlamentarisk Styrelse, idet vi ofte have tilladt os at øve en bestemt og virksom
Indflydelse paa mange Anliggenders Gang. Jeg er mod parlamentarisk Styrelse,
645 taget i den Forstand, som man sigter til her, saaledes passer den ikke til vore
Forhold; men jeg er langt fra at være mod Tanken og sige, at ikke denne
Forsamling skulde udøve den væsentligste Indflydelse inden vort Samfund, thi
det har selve Grundloven paabudt, og der er ingen Grundlovsfortolker, som
ikke har erkjendt, at Stortinget er den første Statsmagt ikke alene i Formen
650 men ogsaa i Virkeligheden.

Derfor siger jeg, at en nærmere Forbindelse mellem os og Regjeringen ved en hyppigere Sammentræden ikke kan andet end være ønskelig. Det er netop det
655 konstitutionelle Livs store Opgave i monarkiske Stater at tilveiebringe den bedste Forstaaelse mellem Regjering og den lovgivende Forsamling, fordi det er saa vanskeligt at faa et jævnt Trit og en forstandig Samvirken tilveiebragt; dette har ført til en parlamentarisk Styrelse i andre Stater og hos os frembragt Ønsket om at kunne øve en leilighedsvis stærk og afgjørende Indflydelse paa
660 Anliggændernes Gang. Er det da en saa forfærdelig Ting dette, at Mænd fra denne Forsamling træde ind i Statsraadet? I hans Majestæts Raad sidder der for Tiden 7 Medlemmer, som have været i Storthinget; ere de derfor kleinere? Anser man det ikke - tvertimod for et Fortrin, at de ere gaaede gennem Storthinget og derigennem have gjort sig bekendt med Forretningsordenen? Dette maa være
665 et absolut Gode. Nationen søger at finde de bedste Mænd til sine Repræsentanter; naar da disse uddannes her i den bedste politiske Skole, som tænkes kan, er det da ikke et Gode, at Statsraadet rekruterer fra denne Gruppe Mænd? Have vi ikke selv nylig fattet en Beslutning, der har ført til et lignende Resultat? I Og har man ikke været tilfreds dermed? Og har man ikke nylig faaet
670 ført til Protokols, at det er en Sag, vi ikke bør slippe? vi har det heldigvis med Segl og Alting. Det er gaaet saa, at efterhaanden som Forfatningen har virket, er vor Indflydelse paa Administrationen bleven større, og ingen kan ønske andet, end at det altid maa blive saa. Dertil kommer, at den Magt, som er fæstet, bruges altid med større Maadehold end den, man ikke er sikker paa, men trakter efter at
675 faa for at benytte ved given Leilighed. Naar Storthingets Indflydelse paa Tingenes Gang er saa at sige gaaet over i Blodet ikke alene hos Folket, men ogsaa hos Regjeringen, da vil dets Myndighed blive udøvet med langt større Maadehold end ellers.

680 Det er besynderligt at høre, at der her ligeoverfor Forslaget om aarlige Storthing tales vidt og bredt om Kongemagtens Svækkelse; i Sandhed, de Herrer er mere Royalister end Kongen og hans Raad selv! Hvem har fremsat Forslaget? Jeg tænker, at man kan finde sig beroliget ved Regjeringens Foredrag i den Henseende; det indeholder alt, hvad man behøver at vide for at forstaa, at der
685 her ikke er Grund til at tale om at afsætte Kongen, om ikke i Navnet, saa dog i Virkeligheden. Tvertimod, Kongens Prærogativer blive de samme, og hans Stilling lykkeligere, heldigere og lettere, naar der bliver en jævnere Samvirken, en paa gjensidig Magtbevidsthed grundet Forstaaelse mellem Storthing og Regjering. Der er vekslede Forhold for Personer som for alt andet i Verden,
690 men Kongen i en konstitutionel Stat, hvor den lutrede Folkevilje kommer til sin

Ret, maa være lykkeligere stillet end Monarken i en Stat, hvis Institutioner virker hæmmende paa Udviklingen, og derfor nødvendigvis sent eller tidligt maa fremkalde Bølgegang og Rystelser i Samfundet, der kunne føre til Omstyrtelser.

695 Jeg vil ikke være Spaamand; der er langt fra det første til det sidste, men det maa mærkes, at enhver af de mellemliggende Grader kan betegne store Ulemper og Ulykker og gjør det ogsaa ofte.

De øvrige Indvendinger ere meget spredte; jeg har blandt andet hørt sige, at det

700 konservative Element skulde ikke lide vel. Jeg er af en anden Mening. Jeg har allerede fremhævet, hvorledes det vil virke i det store politiske, men jeg tror virkelig, at det konservative inden Forsamlingen vil vinde i Styrke. Saalænge Mænd af forskellige Anskuelser arbeide mod et fælles Maal, er der tilsyneladende Enighed til Stede, saa at man maatte tro, at denne Magtgruppe

705 vilde opsluge alt, hvad der er af Myndighed i Samfundet, hvis den kom til Roret, men det gaar anderledes. Naar Maalet er naaet, gjør de forskellige Interesser sig gjældende, og Gruppen falder fra hverandre i forskellige Partier, som udøve den heldigste Vexelvirkning paa hverandre. Dette er den eneste anerkjendelsesværdige Konservatisme, og den bør findes i Nationen; men, naar

710 en Gang efter lang Tids Forløb Historiens Facit bliver opgjort, da skal der ikke blive reist nogen Anke mod os, fordi vi ikke have været konservative nok; og det bør saa være.

Der var en Tid, da jeg tænkte lidt anderledes herom, men jeg skjønner, at vor

715 Tids Forhold kræver en vis Konservatisme, hvilket tidligere er undgaaet mit Blik. Derimod har jeg en liden Regning at opgjøre med de konservative. De tale altid, som om de alene vare de rene Vogtere af det sande og uforfalskede i og for sig. Jeg siger - med al Agtelse for de konservative - at det netop er dem, der maa forudsættes at være mest knyttede til Interesserne; de sidde inde med, hvad vi

720 kalde denne Verdens Goder, og glemme saa let over en rolig Nydelse af disse og over den gode magelige Orden, som de ikke ønsker forstyrret, de høiere Pligter mod Samfundet og deres Medmennesker. Derfor siger jeg: tal ikke til mig om Interesser, høistærede Herrer! jeg viser den Beskyldning tilbage og siger: er der bestemte Interesser, som paavirke de menneskelige Handlinger, saa ligge de i

725 Sandhed paa de konservatives Side.

Man vil vel sige til os, at vi have ogsaa vore private Ønsker og Bestræbelser, ja, men vi ere ikke selv Herrer derover; de skulle bæres oppe af Opinionen, og dette sker ikke regelmæssig, undtagen de have de Egenskaber og Karaktermærker, som

svare dertil. Myndige Mænd ere ikke saa tilbøielige til at underkaste sig, hvad der ikke har Værd i og for sig selv, at de lettelig skulde tage fejl i dette Punkt; de vide at finde sine Mænd. Folket spørger ikke efter disse Mænds Særinteresser, og det er løs Tale at fremstille Bevægelser, som de vi netop nu seile med, som

735 Resultater af enkelte Mænds Virken og Agitation; nei, disse Mænd bæres frem af Opinionen; de kunne ikke skabe den eller løfte sig selv op; de ere regelmæssigen mere end Halvparten Forretningsførere for de store Nødvendigheder inden Samfundet.

740 Jeg har ofte tænkt, naar jeg saa en engelsk Minister gaa af for et ubetydeligt Votum: han har været glad, da det Votum faldt, thi han var saa træt, saa træt! Kan nogen tvivle derpaa, naar han Aar efter Aar skal staa i et saadant Ansvar, der falder paa den, der staar i Spidsen for en stor Stat? En Konge har sagt, at den, som tror, at en Krone er let at bære, han ved ikke, af hva Metal den er. Og den,
745 som tror det er let at være en populær Minister, han kjender ikke det tunge Arbejde og Ansvar, der dynger sig over ham. Jeg tror, at ingen vilde tragte meget efter at komme i den Stilling, hvis det ikke skete af dyb Pligtfølelse. Thi til syvende og sidst skal man se, at aldrig har en Mand gaaet igjennem en saadan Stilling, uden at han har lagt tilbage et godt Stykke af sin Helbred og et langt
750 større af sin Livslykke. Er der desuden ikke noget, der kaldes en lovlig Ærgjerrighed? Jeg ser ikke andet, end at Sølvkander og lignende Presenter blive modtagne paa den mest forekommende Maade og satte op paa det mest iøinefaldende Sted i Stuen. Skulde man da ikke have Lov til at sætte Pris paa den Ære, der ligger i at have Folket med sig paa sin Vei? Det virker i alle Fald som et
755 Exempel. Det kommer an paa Individualiteten. Jeg bøier mig for de Mænd, der med klart Blik for, hvad der venter dem, gaa ind i disse Stillinger.

Videre er der sagt, at Storthingshvervet skulde blive saa byrdefuldt for Repræsentanterne, at enkelte fremragende Mænd ikke skulde ville indfinde sig,
760 men gjøre alt for at undgaa det. Jeg tror ikke, at man med Grund kan sige, at deres Hverv vilde blive byrdefuldere, naar de skulde komme her 3-4 Maaneder hvert Aar, end det er nu; thi de Mænd, som blive kaldede dertil, ville for det meste være i en saadan Stilling, at de ikke ville berøres deraf. Oplysningen er heldigvis i Stigende, saa det er at formode, at Antallet af dem, der ville bringe det
765 Offer, som kræves af dem som gode Borgere, vil blive større og større. Naar vi vare saa heldige - jeg tør bruge dette Ord - at se dette Forslag ophøiet til Grundlov for Norges Rige, mon da ikke det store Flertal af de tilstedeværende ogsaa vil være at finde igjen næste Gang? Og mon de ikke ville indrette sig saa, at

770 de kunne være der? Jeg har ingen Tro paa, at det, som lader sig gjøre uden Gene
i vore Nabolande, ikke ogsaa skulde lade sig gjøre her uden Ulempe. Men lad saa
være! Selv om det blev Tilfældet, at enkelte Repræsentanter maa trække sig
tilbage, at det kan falde besværligt for nogle, saa vil det paa det samme Felt
775 opveies mange Gange derved, at Repræsentationens Dygtighed gjennemsnitlig
bliver større, og at enkelte større Begavelser paa dette Felt faar Anledning til at
udvikle sig jævnt i den bedste Skole, som tænkes kan, en Fordel, som ikke kan
overvurderes. Tingen er, at hele Repræsentationen inden kort Tid vil stige i
almindelig Dygtighed - de gamle faar man holde noget til gode, de ere lidt stive i
det.

780 Om den økonomiske Side af Sagen er der talt før; jeg skal derom fatte mig kort
og kun sige, at jeg igjennem flere Budgetterminer har deltaget i Revisionen af
Statens Regnskaber, og ikke nærer nogen Tvivl om, at disse 17,000 Spd., hvortil
Konstitutionskomiteen har kalkuleret Forhøielsen, kan indspares flere Gange,
785 saasnart Thinget tager Sagerne i sin Haand. Storthingets Erfaring siger det
samme. Men sæt, at der blev et Tillæg af disse 17,000 Spd.; kan denne Nation
anvende en saadan Sum bedre til sin Opdragelse som Folk? Vi bevilger til Skoler
og Undervisningsanstalter, men disse 17,000 Spd., der bringer os sammen hvert
Aar, som sætter de bedste Folk i Stand til at fremme sin Indflydelse, det er den
790 bedste Opdragelsesanstalt, dette Folk kan skaffe sig selv. Medens vi betaler
90,000 Spd. aarlig til Universitetet - jeg har al Respekt derfor - saa skulde man
ikke her kunne anvende 17,000 Spd.?

Saa har man talt om, at der skulde komme en Syndflod af Lovarbeider; det
795 modsatte vil blive Tilfældet. Da kan man forberede sig bedre i Mellemtiden; om
der kommer Forslag ind, kan man lade dem hvile til næste Thing, hvis man
nærer Tvivl; man faar da ikke saadan brændende Hast med at faa sine Forslag
ind, fordi man ikke behøver at vente i 3 Aar, saa denne Konkiperen fra Privates
Side vil blive jevnere fordelt. Desuden, naar en større Storthingserfaring
800 erhverves, vil man skrive bedre Forslag, og der vil blive givet bedre Raad om
dem; man vil naturligvis arrangere sig saaledes, at de samme Mænd, den ene
Gang efter den anden, ville komme til at sidde i samme Komite.

Jeg har endnu at berøre et, der er kastet ind i Debatten. Der er nemlig givet
805 Anvisning paa overordentlige Storthing, som en Udvei, man skulde være tjent
med. Jeg kan se Sagen an fra hvilken Side, jeg vil, saa er det ikke muligt at lægge
Vægt paa dette. De store Træk og det bestemmende i Statshusholdningen ligger

udenfor de overordentlige Storting. Det er et tungvindt Maskineri, og det
810 beror paa en Vilje, som ikke er vor, enten dette Maskineri skal sættes i Bevægelse
eller ikke. Følgen er, at vi kunne udsættes for Experimenteren med os; vi kunne
komme først, naar det gjælder at udøve et Tryk paa Sverige, og sidst, naar
Sverige skal øve et Tryk paa os. Denne Betragtning ligger for nær
Kjendsgjæringer til, at der her kan sees bort derfra.

815

Jeg vil til Slutning til mine politiske Meningsfæller gjøre en Henvendelse, som
vistnok bærer ud over den nærværende Sag, idet den kan siges at gjælde vort hele
nationale og konstitutionelle Liv, men som dog i dette Tilfælde forekommer
mig at være rigtig tilgavns paa sin Plads. Jeg siger til dem: hvis det noget Steds i
820 Verden er nødvendigt at opelske og frit at udvikle de liberale Institutioner, som
skjænker enhver Mand den Energi, som alene Vanen til at tænke, tale og handle
giver, saa er det nødvendigt i et lidet Land ved forenede Bestræbelser af den hele
Befolkning, som forstaar, hvad det gjælder, og erkjender Nødvendigheden af, at
der handles, for at noget stort og gavnligt kan udrettes. Det er denne Tanke,
825 som stedse maa have for Øie, hvor det gjælder Grundlovsforandringer eller
Udbedringer af vor Samfundsorden; denne Sandhed kan ikke dybt nok
indskjærpes; den har den dybeste og alvorligste Betydning, og bør ligge enhver af
os paa Sinde.

830 Jeg frygter for, at jeg har opholdt Stortinget ret længe; men jeg anser Sagen for
at være af en saa særdeles Vigtighed for alt, hvad der i dette Land har Pligter og
Rettigheder at udøve, at jeg ikke har kunnet afholde mig fra at udtale, hvad der
for mig maa være det bestemmende ligeoverfor denne Sag. Naar jeg stemmer for
den, kjender jeg ikke dens Udfald, det er en klar Sag. Men jeg stemmer dog
835 heldigvis for den med den dybe Forvisning, at intet formaar at standse dens
endelige Seier. Man vil maaske kunne magte at faa den udsat - dette Udtryk
brugtes idag af en Repræsentant, i hvis Mund det formentlig var ensbetydende
med Henlæggelse - men henlagt bliver denne Sag ikke. Den vil voxe sig stor, og
den vil en Gang blive betragtet som en af de største Triumfer, vi paa vor
840 Udviklingsvei have opnaaet i vort Land.

Kilde

Stortingstidende 1868-69, bd.1, s.778-786.

845 **Emner**

Innenriks, Innlegg i Stortinget, Parlamentarisme, Stortingstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/aarlige-storthing-2>

850

855

860

865

870

875

880

885